

Tallinna linnapea Jüri Ratase kõne Tallinna Haridusameti ja Vanalinna Hariduskolleegeiumi konverentsil “Kooli roll ühiskonnas” 10. veebruaril 2006

Hea õppiv rahvas!

Hea õpetav rahvas!

Hea koolielu korraldav rahvas!

Head uudishimulikud pealtkuulajad!

Iga sissejuhatava sõnavõtu pidamisel peab arvestama ohuga kalduda ühte kahest äärmusest:

- Kõneleda liiga üldiselt, mis järel ka järgnev arutelu võib jääda pigem retooriliseks, mis ei vii meid praktiliste tulemusteni;
- Laskuda kõneledes tuhandesse üksikasja, kitsendades sellega kogu edasist arutelu.

Märkamatul sõnastasingi kaks kriteeriumit, mis ma enesele sean:

- Esiteks, ma ei taha järgnevas piirduda viisakusavaldustega – kuigi ka neiks on põhjust. Täna tuleb nii tänase konverentsi idee algatajaid, selle elluviijaid, kõiki, kes on soostunud mõttevahetuses kaasa lööma.
- Teiseks, ma ei soovi kõnelda teile ühegi konkreetse näite varal, ma ei taha nimetada ühtegi arvu, viidata ühelegi linna arengukavale või eelarvereale. Ka selleks on oma aeg.

Nüüd, olles öelnud seda, rikun ma kohe oma viimast lubadust ja toon teile siiski kaks väga konkreetset näidet lähapäevist, mis on nii ilmekad – isegi sümbolised –, et neid ei saa mainimata jätta.

Eile tähistas üks Tallinna kool – Juhkentali Gümnaasium – oma kuuekümnendat juubelit.

Kuuskümmend on väarikas vanus, kes julgeks vaielda? Kuue aastakümne jooksul jõuavad välja kujuneda ja kinnistuda ühe kooli eripärased jooned, oma tavad ja kombed, traditsioonid ja tõekspidamised.

Ometi, vaadates tagasi 17. sajandi esimesse poole, millest alates räägime gümnaasiumihariduse andmisest Tallinnas (mida meenutab tänagi tegutsev Gustav Adolphi Gümnaasium) on see kuuskümmend aastat väike aeg.

Meil on koolimaju, mis oma ajaloost saavad mõnekümne aasta pärast rääkida tagasivaates neljasajale aastale.

Päev enne eilset Juhkentali Gümnaasiumi juubelit, selle nädala kolmapäeval panime Tallinnas nurgakivi Audentese kooli uuele hoonele.

Ütlesin sealsele koolirahvale kolme asja:

Esiteks, et uue hoone nurgakivi paika saamine pole oluline sündmus mitte ainult neile, vaid kogu linnale. Haridus, mille saavad meie lapsed, on meie kõigi asi.

Teiseks, et teadmised, mis nende koolimajas päev-päevalt, tund-tunnilt edasi antakse, on osa sellest, mis tagab meie rahva edasikestmise ja järjepidevuse. Iga uus või korda tehtud koolimaja on seega ka riikliku tähtsusega küsimus.

Kolmandaks, vaatasin neil külas olles kolm päeva edasi tänasele konverentsile ja tulin selle peale, et niisamuti kui selle uue koolihoone nurgakivi õigest asendist sõltub, kas selle ümber ehitatav koolimaja saab ikka kasutamiskõlblik, on ka kogu Eestis antaval haridusel oma nurgakivi – ning selle asetusest sõltub, kas meie riigis antav haridus on kasutamiskõlblik.

Mõlemal juhul on vaja tarku arhitekte, kõige targemaid, kes meil on võtta. Sest meil ei ole väikerahvana ruumi eksida. Isegi katsetada ei ole meil ruumi. Me peame kohe kõik õigesti tegema.

Ja sellesse õigesti kootavasse mustrisse peavad mahtuma kõik kolm selle nädala haridussündmust – kolmapäevane nurgakivipanek Audentese kooli juures, Juhkentali Gümnaasiumi kuuekümnenda juubeliaastapäeva tähistamine päev hiljem ning tänane konverents.

Mis see meile õpetab, et kolme nappi päeva mahub nii ellu rakenduvaid tulevikuplaane kui ka ajalugu kui ka tänase päeva eesmärk - avaramapilgulisem tulevikuvaade? See näitab kätte kui väike võib olla püsivate tagajärgedega sammude astumise aeg Eesti hariduses, kui pisike on selle mustri silm, millesse me loodame kududa kõigi tulevaste põlvete, kogu meie rahva tuleviku.

Andestage niisiis pikk peatus viimaste päevade sündmustel.

Kuid tunnistage, kui eredalt näitavad need meile, kuidas oma riigi hariduselu olevikku või tulevikku kujundades peame arvestama kui õrn see on, kuidas ühepäevane rumalus võib tühistada ka nelisada aastat tarkust.

Selline on väikeriigi tegelikkus, nii tema ääremail kui pealinnas.

Nii Eesti elu tegelikkus kui ka maailm muutuvad üha keerulisemaks. Elektroonilise meedia arendamisel tehtud edusammud on toonud maailma ainult näilisemalt lähemale, muutnud ta ainult näiliselt mõistetavamaks ja ühetaolisemaks.

Seda kõike tõestavad väga teravalt viimaste nädalate sündmused Euroopa Liidu ja meie läänemereäärsete naabrite saatkondade juures Lähis-Idas.

Näete siis – just siis, kui meile hakkas tunduma, et CNN ja BBC ulatuvad kõikjale ja seletavad kõike, tõestab tegelikkus meile jahmatava selgusega, kuidas me ei mõista maailma isegi nii palju, et hoida ära mittemõistmisest tulenevaid kaotusi. Neid saab tänaseks mõõta enam mitte ainult närvikulus, hävitatud varas, vaid inimestes.

Kuidas see on seotud haridusega?
Aga kõige otsesemalt!

Haridus ja haritus on üldisema kultuuritausta küsimused. Euroopalik ettekujutus on, et haridus peab meid õpetama mõistma, et ühele küsimusele võib olla mitu õiget vastust, ühele ülesandele erinevaid lahendusi. Hariduse eesmärk on anda teadmisi maailma mitmekesisusest, erinevate kultuuride erinevatest tõekspidamistest.

Tõeline haridus aga sunnib meid tunnistama ja arvestama ka sellega, et meie tõekspidamised ei pruugi olla universaalsed, et on neid, kelle jaoks on ainult üks tõde, üks õige vastus igale küsimusele ja üks ainuõige komplekt tõekspidamisi.

Võib minna veel kaugemale. Ehk on hariduse antavaks võimeks ka julgus vaadata peeglisse ning näha, kuidas eelõeldu kehtib ka meie kohta. Et ka meil on mõnele küsimusel ainult üks ainumõeldav vastus, mõnele ülesandele üks ja ainumõeldav lahendus.

Või väidab keegi, et on teisiti?

Viimaste nädalate sündmused näitavad valusalt kätte, kuidas haridus – laiemalt kõik teadmised, mida inimesed elu jooksul omandavad – on vajalikud selleks, et säästa maailma rahutuste eest, säästa inimesi õnnetuste eest, tagada erinevate tõekspidamiste vahel rahu.

Veel vaieldakse selle üle, kumb on harimatum. Kas lääne ajalehetoimetaja, kes ei oska ette näha, et tema tegevus võib seada hädaohtu tema kaasmaalaste elud laias maailmas või siis tänavatele tulnud islamiusulised, kes ei jaga meie ettekujutust ajakirjandusvabadusest, mis neile näib (olenemata sellest, kas ta ka on) avaliku mõnitusena nende sügavamate tõekspidamiste aadressil.

Ärge mõistke mind valesti, mina ei püri siin kohtumõistjaks. Aga üks tagantjäreletarkus hakkab juba kooruma – ja see on, et me peaksime olema targemad, teadlikumad. Maailmast, iseendist, oma tegudest ja nende võimalikest tagajärgedest.

Tehke mis tahate, aga see targenemine peab algama nii lastetoast kui klassitoast ja kestma läbi elu. See on haridusküsimus.

Mida enam sulandub Eesti üleilmsetesse protsessidesse, seda selgemaks saab, et sellega me mitte ainult ei raja endale teed maailma, vaid ka maailmale teed meie juurde. Ja seda enam peame suutma ka kooliõpilastele õpetada, kuidas maailmas toimuv mõjutab moraalselt, juriidiliselt või siis füüsiliselt neid endid.

Kas Taanile vaadates on enam üldse järel mõni argument, miks erinevate usundite õpetamine Eesti koolides on kuidagi vähem kui hädavajalik?

Head kokkutulnud!

Ma ei taha teile anda ette ühtegi vastust tänaseks päevaks. Ma ei taha anda tööaruannet linnavalitsuse tegemistest hariduse vallas. Siin on küllalt aega selle kõige jaoks. Pigem tahaksin ma teid kutsuda üles mõtlema pisut väljaspool neid igapäevaelu raame, mis meid harjumuspäraselt ümbritsevad.

Ennist jätsin õhku küsimuse – milline peab olema Eesti hariduse nurgakivi?

Kes olen mina, et sellele vastust pakkuda?

Seda teavad minust palju paremini õpetajad, kes on õpilastele palju lähemal. Seda teavad paremini koolijuhid, kes näevad koolide igapäevaseid olmemuresid. Seda teavad paremini kõik haridusringkonnad, kelle ülesandeks on koondada ka maailma kogemus tarkuseks, mida Eesti ja Tallinn saaksid kasutada.

Ma võin teid vaid üles kutsuda julgesti mõtteid vahetama.

Sisukat mõttevahetust!